

INFORMĀCIJAI

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja attīstības gaita

Latviešu muzejs

1869 – Dibināta Rīgas Latviešu biedrības (RLB) Zinību komisija, kura 1875. gadā sāka veidot muzeja kolekciju

1894 – Atvērta Latviešu muzeja ekspozīcija RLB namā

1915 – Latviešu muzeja ekspozīcija slēgta karadarbības dēļ

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja kolekciju pirmsākums saistīts ar Rīgas Latviešu biedrības (RLB) iniciatīvu pētīt un saglabāt liecības par dažādām latviešu kultūras un vēstures jomām, lai veicinātu nacionālo pašapziņu, apliecinātu latviešu kultūras bagātību un pašvērtību Krievijas impērijas politiskās varas apstākļos. 1869. gadā nodibinātā RLB Zinību komisija sākotnēji tika veidota ar nolūku palīdzēt folkloristam Fricim Brīvzemniekam vākt etnogrāfiskās ziņas un priekšmetus to nogādāšanai Maskavā, taču 1875. gadā RLB sāka veidot pati savu kolekciju. 19. gs. 80. gados tika noformulēta Latviešu muzeja vīzija, tādējādi fokusējoties uz konkrētāku muzeja attīstības virzienu. 1894. gadā RLB namā tika atvērta pirmā Latviešu muzeja ekspozīcija. Veiksmīgi pārciešot 1. pasaules kara gadus, 1920. gadā RLB Latviešu muzeja vākums (aptuveni 13 000 priekšmetu) kļuva par pamatu jaunās Latvijas valsts dibinātajam nacionāla mēroga vēstures muzejam.

Latvijas Etnogrāfiskais muzejs / Valsts Vēsturiskais muzejs

1919/1920 – RLB kolekcija tiek deponēta valstij

1920 – valsts nodibina Latvijas Etnogrāfisko muzeju. Izglītības ministrs par muzeja direktoru, skaitot no 1920. gada 24. janvāra, ieceļ Matīsu Siliņu; muzeja kolekcijas pārved uz Rīgas pili

1924 – Saeima pieņem likumu par Valsts Vēsturisko muzeju (VVM); ar 1. maiju tam piešķir jauno nosaukumu

1937 – nodibinātas pirmās muzeja filiāles ārpus Rīgas; līdz 1940. gadam tādas izveido Daugavpilī, Cēsīs, Rundālē, Jelgavā

1940–1944 – okupāciju un kara laikā Valsts Vēsturiskajam muzejam pievieno visus Latvijas vēstures un novadpētniecības muzejus

1919. gada vasarā sākās Latvijas nacionālo kultūras institūciju dibināšana. Līdzās Valsts bibliotēkas un Valsts arhīva izveidei, tika attīstīta arī iecere Izglītības ministrijas pakļautībā izveidot Valsts muzeju. Pēc Latvijas armijas uzvarām Bermontiādē un Latgales frontē Neatkarības kara laikā 1920. gada sākumā tika izveidoti divi valsts muzeji – Latvijas Etnogrāfiskais muzejs (tagadējais LNVM) un Latvijas Mākslas muzejs (tagadējā Latvijas Nacionālā mākslas muzeja daļa). Latvijas Etnogrāfiskais muzejs savu darbību sāka kā tiešs RLB Latviešu muzeja turpinājums – balstoties uz iepriekš veidotajām kolekcijām un iepriekšējā direktora Matīsa Siliņa vadībā. Pakāpeniski 20.-30. gados tas ieguva nacionālā muzeja vērienu. 1924. gadā muzeju pārdēvēja par Valsts Vēsturisko muzeju, šajā laikā tas arī aktīvāk sāka piesaistīt jaunus un starptautisku pieredzi guvušus speciālistus. 20.-30. gadu mijā tika īstenoti pirmie starptautiskā sadarbības projekti ar Zviedriju, Somiju, Igauniju. 30. gadu beigās, autoritārā režīma apstākļos, Valsts Vēsturiskais muzejs arheologa Valdemāra

Ģintera vadībā jau tika attīstīts kā galvenais vēsturiska profila muzejs ar vairākām filiālēm Latvijas novados.

Centrālais Valsts vēstures muzejs

1945 – muzejam jauns nosaukums – Centrālais Valsts vēstures muzejs; no tā pakāpeniski nodala visas kādreizējās filiāles

Otrā pasaules kara un okupāciju laiks muzejam bija sarežģīts – kara un emigrācijas rezultātā muzejs zaudēja lielāko daļu vadošo darbinieku; daļu priekšmetu muzeja darbinieku pavadībā 1944. gadā bija jāizved no Latvijas, lai tie 1946. gadā Mērijas Grīnbergas sargāti atgrieztos Latvijā; negodīgu darbinieku interesi piesaistīja kultūrvēsturiskās un materiālās vērtības no dažādām likvidētajām Latvijas valsts institūcijām, kas bija sakoncentrētas Rīgas pilī, daļa no tām slēptas arī pils pagrabos. Šīs peripetijas 1944.-46. gadā vēl vairāk sarežģīja muzeja situāciju pēckara staļinisma apstākļos. Līdz 50. gadu sākumam muzeja darbība pakāpeniski nostabilizējās, taču pārmantotība ar Valsts Vēsturiskā muzeja tradīcijām bija tikai daļēja un laiku pa laikam arī apdraudēta. To pamatā iemiesoja kolekciju pēctecība un arī nedaudzie darbinieki ar pirmskara pieredzi muzejā.

Latvijas PSR Vēstures muzejs

1956 – no 1. jūlija muzeju pārdēvē par Latvijas PSR Vēstures muzeju

Padomju okupācijas laikā Latvijas PSR Vēstures muzeju raksturoja centieni uzturēt līdzsvaru starp jaunajām tradīcijām, ideoloģijas spiedienu, “masu darba” prioritāti un patiesi vērtīga kultūras mantojuma popularizēšanu gan muzejā, gan izstādēs PSRS un arī ārzemēs, kurās rādīja latviešu tradicionālo kultūru raksturojošus eksponātus. Laika gaitā muzejā izveidojās profesionāls un stabils kolektīvs, kas spēja nodrošināt gan krājuma papildināšanu, gan pētniecības attīstību, gan izstāžu programmu tradicionālajās muzeja darba jomās – arheoloģijā, etnogrāfijā, numismātikā un vēsturē.

Latvijas Vēstures muzejs

1989 – Atmodas gaisotnē muzejs pārdēvēts par Latvijas Vēstures muzeju

Ceļu no Latvijas PSR Vēstures muzeja uz Latvijas Vēstures muzeju Trešās atmodas laikā visspilgtāk iezīmēja muzeja pievēršanās padomju okupācijas laikā nevēlamajām un aizliegtajām tēmām. Plašāko sabiedrības rezonansi ieguva 1988. gada novembrī atklātā izstāde “Latvija starp diviem pasaules kariem”. Muzeja aktivitāte Atmodas laikā piesaistīja ne tikai plašu vēstures interesentu loku, bet arī ļāva papildināt krājumu ar jauniem priekšmetiem. Ekspozīcijas nomaiņa 90. gados uz brīdi apgrūtināja publisko darbu ar sabiedrību, taču jau pirmajos neatkarības gados bez mainīgo izstāžu programmas muzejs aktīvi veidoja arī starptautisko sadarbību. Tā vainagojās ar vairākām ievērojamām izstādēm, tostarp “Sāga par Latviju” (Stokholma, 1991) un “Latvija. Vēsture, māksla, tradīcijas” (Francija, 2001).

Latvijas Nacionālais vēstures muzejs

2005 – muzeju pārdēvē par Latvijas Nacionālo vēstures muzeju

2008 – muzejam pievieno Āraišu arheoloģisko muzejparku (līdz 2016. gadam), vēlāk par muzeja nodaļām kļūst “Dauderi” un Latvijas Tautas frontes muzejs

2013/2014 – pēc ugunsgrēka Rīgas pili krājumu pārvieto uz pagaidu telpām Lāčplēša ielā 106 un tiek iekārtota pagaidu ekspozīcija Brīvības bulvārī 32

2019 – atklāj jauno Muzeju krātuvi Pulka ielā 8

2020 – sākas būvdarbi Rīgas pils kastelas dienvidu korpusā

2005. gadā muzejam dotais Latvijas Nacionālā vēstures muzeja nosaukums vēlreiz apstiprināja gan muzeja universalitāti, gan arī tā vietu nacionālajā kultūrpolitikā. Pēdējā desmitgadē sasniegumi mijušies ar pārbaudījumiem, no kuriem smagākais bijis Rīgas pils ugunsgrēks 2013. gadā; gadu desmitiem gaidītās pozitīvās pārmaiņas infrastruktūras modernizācijas projektu jomā tikai 2019.-2020. gadā ir kļuvušas par realitāti. Šobrīd noslēgumam tuvojas pārcelšanās un pilnvērtīga darba uzsākšana jaunajās muzeja krātuvēs Pulka ielā Pārdaugavā, savukārt, Rīgas pils kastelā, kur muzeja publisko daļu sabiedrībai ceram atkal atvērt no 2024. gada, tuvākajās nedēļās sāksies būvdarbi.